

Т. И. РОСТУНОВ.

Внимание: воздушная тревога!

К. : Политиздат Украины, 1990.— 256 с.

Про героїчні подвиги радянських воїнів у роки Великої Вітчизняної війни написано чимало. Проте про бойові дії з'єднань і частин протиповітряної оборони широкому колу читачів відомо мало.

Рецензована праця — спогади генерал-лейтенанта у відставці Т. І. Ростунова—саме і присвячена воїнам протиповітряної оборони, їх мужності, сміливості і стійкості на полях битв війни. На сторінках книги розповідається, як діяли воїни ППО в обороні Одеси, в боротьбі за Крим, Північний Кавказ, Донбас, на Далекому Сході. Кілька розділів праці автор присвятив бойовим діям зенітників в Іспанії, де він у числі радянських добровольців у 1937—1938 рр. допомагав іспанському народу в боротьбі з фашистською інтервенцією.

Слід зазначити, що Т. І. Ростунов у своїй праці висвітлює лише ті воєнні події, в яких він особисто брав участь.

Рецензована книга складається з 5 частин, що являють собою комплексне дослідження бойових дій воїнів-зенітників. У ній ідеться про бойове використання зенітної артилерії в боях з фашистськими військами в Іспанії. З боєм в серці автор згадує тих воєначальників, які зміцнювали ППО країни напередодні війни, але були репресовані сталінським режимом. У ній розповідається також про бойові дії воїнів 15-ї зенітної бригади, яка разом з частинами протиповітряної оборони Чорноморського флоту прикривала морські комунікації. Героїчна оборона Одеси продовжувалася не 73 дні, як пишуть історики, а 112 днів. Адже воїни ППО захищали місто з перших днів війни. У ній ідеться і про дівчат, які в 1942 р. поповнювали війська протиповітряної оборони. Слід зазначити, що вони з честю виправдали довір'я Батьківщини.

У рецензованій книзі розповідається про бойові дії Краснодарсько-го дивізіонного району ППО, куди входила 15-та бригада, про Донбасівський корпусний район протиповітряної оборони, зв'язок командування ППО з місцевими партійними і державними органами, а також про їх допомогу в зміцненні військ, висвітлюються дії зенітної артилерії Приморської армії ППО, начальником якої був Т. І. Ростунов під час війни з імперіалістичною Японією.

Практичне значення й наукова цінність рецензованої книги полягає в тому, що в ній автор у доступній формі розповідає про героїв-зенітників, які допомагали командуванню Одеси довгий час утримувати місто, про їх бойові дії, героїзм і самовідданість.

Книга написана хорошою мовою. Вона буде сприяти дальшому творчому усвідомленню нашими військовими кадрами досвіду минулої війни, посиленню патріотичного виховання молоді, особливо тієї, яка готує себе до професії захисника Вітчизни.

На жаль, рецензована праця не позбавлена окремих недоліків. Так, у ній відсутні фотодокументи, хоча їх достатньо знаходиться в кінофотоархіві СРСР. Варто було б повніше розповісти про ППО півдня України, взаємодію частин і підрозділів протиповітряної оборони з іншими родами військ у ході війни, ширше розкрити питання перебудови ППО країни в післявоєнний період, в якій брав участь і сам автор рецензованої праці.

Тема війни — невичерпна. Тому, на нашу думку, Т. І. Ростуну необхідно було відобразити й життя сучасної армії, військ ППО, показати, як відбувається процес демократизації Радянських Збройних Сил і їх перебудова.

В основному рецензована праця є гідним вкладом у вітчизняну літературу з історії Великої Вітчизняної війни.

Л. К. КОЧЕРГА (Київ)

Одержано 15.02.91

Н. П. САВИЧЕВ.

Первые благовестители свободы.

Київ : Політвидав України.— 1990.— 248 с.

Декабристський рух увійшов у нашу вітчизняну історію однією з героїко-патріотичних її сторінок. Проблеми діяльності таємних організацій дворянських революціонерів на Україні, а також спалаху повстання під їх проводом славнозвісного Чернігівського полку завжди привертала пильну увагу як істориків-професіоналів, так й широких кіл громадськості. Ось чому слід вітати рецензовану працю, написану в науково-популярному жанрі.

В ній всебічно розкриваються такі важливі питання, як умови та причини формування світогляду дворянських революціонерів, етапи розвитку їх ідеології та організаційної побудови мережі таємних революційних організацій. Значне місце займають у книзі й критичні характеристики програмних документів таємних товариств та ідейних позицій їх авторів. Належне місце займає порівняльна характеристика тактичних планів революційного перевороту. Яскраво змальовані перебіг подій під час повстання Чернігівського полку та доля його учасників, а також багатьох діячів усього руху.

Праця привертає читача своєю оригінальною структурою. Автор відійшов від загальновідомих підходів до вивчення етапів розвитку діяльності декабристів на Україні, а обрав краєзнавчо-проблемну структуру, яка дала йому змогу колоритніше охарактеризувати як таємні організації та їх філії-управи, так й окремих видатних діячів руху.

Даючи у вступі загальну характеристику декабристського руху, автор цілком кваліфіковано висвітлює соціально-політичні фактори, які породили революційну свідомість учасників цього руху. Для розкриття цієї тематики ним залучені конкретні яскраві факти з життя й боротьби народу.

Однак, торкаючись вже у вступі проблеми ставлення декабристів до народу і народу до декабристів, автор на наш погляд, не уник поверхового погляду на неї. Він стверджує ніби декабристи прагнули здійснити революцію в інтересах народу, але без його участі (с. 9); що вони «не з'єдналися з масами народу, які зібралися на площі» (с. 11—12). Виникає таке враження, що 14 грудня 1825 р. у Петербурзі не декабристи виступили проти самодержавства, а народні маси. Декабристи ж їх не підтримали. Насправді, саме декабристи повстали, а народ хоча й зібрався на площі та не підтримав повсталих. Як справедливо